

Contract in het HBO- onderwijs

De Minor Persoonlijke en Professionele Ontwikkeling nodigde studenten in Eindhoven en Tilburg uit een jaar lang aan zichzelf te werken. Bij aanvang van het schooljaar ontvingen studenten de praktijkopdracht, hun contract, waar ze het hele schooljaar aan mochten werken.

De opdracht:

- Wat heb je altijd al eens willen doen of uitproberen?
- Waar ben je absoluut allergisch voor en zou je nooit willen doen?
- Wat wil je onderzoeken / uitproberen op professioneel en persoonlijk gebied?

De voorwaarden:

We gaven studenten vooraf de criteria:

140 investeringsuren, onderbouwing met literatuur, verbinding maken met de vakgebieden van de minor (communicatie, meerstemmige zelf, cultuur en mensbeelden) en vooral zelfgekozen onderzoeksmethoden als enquête, interviews, stages, excursies. Studenten moesten toewerken naar een eindproduct waarin het leerproces zichtbaar wordt. Geïnspireerd door Reggio Emilia's 100 talen wilden we studenten uitdagen dit op een eigen wijze te doen. Film, een boek, zang, dans, toneel, schilderijen, collages. En natuurlijk was er ook ruimte voor dossiers en PowerPoints.

Grenzen: we bieden geen therapie maar het moet je een flinke stap verder helpen in je persoonlijke en/of professionele ontwikkeling.

"Ga je mee verdwalen, ik weet de weg!"

Hartstikke leuk, maar nu?

Geïnspireerd door het concept ondernemingszin, waar creativiteit en zelfsturing de variabelen zijn, vallen de verschillen tussen de studenten direct op. Bij sommige van hen bruisen de ideeën vanaf dag 1, bij anderen geeft de bijna grenzenloze opdracht een onbehaaglijk gevoel.

Voor onze begeleiding geven de fasen binnen het concept ondernemingszin heldere kapstokken.

- Wil(len),
- Keuzes maken (richting bepalen),
- Scenario's of strategieën bepalen en
- Afstand nemen,

Deze fasen maken dat je met studenten gericht kunt kijken naar wat zij nodig hebben om verder te komen. Waar loopt het goed, waar stagneert het? En direct wordt de creativiteit van studenten zichtbaar. Door de gesprekken met ons en met elkaar stapelen de ideeën, mogelijkheden en vormen zich op. Nu nog uitvoeren.

Kinderen? Brrr, écht niet

Lydie, studente Toegepaste Psychologie, heeft al aardig wat werk- en studeerplekken achter de rug. Om haar heen beginnen vriendinnen na te denken over kinderen krijgen. Ze ziet mensen daardoor veranderen en bekijkt dit deel van de mensheid met afschuw. Kinderen! In een vurig betoog begint ze al haar vooroordelen en aannames te spuien. Pagina's lang: Ze zijn vies, knoeierig. Onaangepast. Huilen om alles. Trekken alle aandacht naar zich toe. Verpesten de sfeer in restaurants en winkels en zo gaat het nog heel ver door. "Gek he?", zegt ze, "Eigenlijk voel ik ook wel dat dit niet klopt, maar mijn beeld wordt echt altijd en overal bevestigd".

Zebesluit zich te gaan verdiepen in kinderen, in opvoedingsliteratuur en mee te gaan draaien op kinderdagverblijven of peuterspeelzalen. Door het lezen gebeurt er nog niets, door het zoeken naar een stageplek groeit de frustratie. Ze kan nergens terecht. In al haar eerlijkheid en openheid vertelt ze op de gekozen plekken wat ze wil met haar onderzoek. Het is bijna komisch, natuurlijk wil niemand een stagiaire die op die manier meedraait!

Ten einde raad bedenkt ze zich dat ook zij ooit kind is geweest en neemt contact op met haar kleuterjuf, die nog steeds een kleutergroep draait. En die juf ziet het wel zitten, dat haar oud-leerlinge een weekje mee komt draaien. Lydie bereidt zich goed voor en kiest voor 'wetenschappelijke' observaties: Haarscherpe beschrijvingen, mooie foto's. Alleen zijn de te observeren objecten enorm benieuwd naar haar, noemen haar direct 'juf' en betrekken haar bij hun werk en hun wereld. Op afstand blijven lukt niet. Lydie wordt meegezogen in de wereld van jonge kinderen en hun verwondering.

Haar eindpresentatie bestaat uit een prachtige fotoreeks, waarbij ze de kinderen van groep ½ minutieus in beeld brengt. Alsof ze een onbekende diersoort bestudeert heeft in al hun patronen. Een ontdekkingsreis waarbij ze uniciteit, weerkracht, zelfstandigheid en het vermogen om te leren ontdekt. Een van de sleutelervaringen is een kind wat graag wil knippen en dat nog niet kan. Hij vraagt hulp aan Lydie, waarbij zij zich afvraagt of ze in de maling genomen wordt. 'Hoezo, kan jij niet knippen?' Als ze zich realiseert dat dit een serieuze vraag is, bedenkt ze zich dat ze eigenlijk niet eens meer weet hoe je moet leren knippen en samen met het kind gaat ze het proberen. "Ik heb iets bijgedragen aan de ontwikkeling van dit kind, dat heb ik nog nooit zo gevoeld!"

Slotconclusie is niet dat ze nu kinderen wil en ze weet ook zeker dat ze binnen haar toekomstig beroep geen kinderpsycholoog wil worden. Processen van volwassenen boeien haar meer. Maar ze is aangenaam verrast dat de wereld die ze zo verafschuwde niet waar bleek te zijn. Haar grote inzicht is vooral je niet verschuilen in de comfortzone van je allergie, maar je verdiepen en het echt aangaan.

Perfectionisme

Britt, studente Small business and Retail Management, lijdt onder haar perfectionisme en ze is zich daar heel goed van bewust. En dat er patronen te herleiden zijn uit haar opvoeding en jeugd is evident. Graven in literatuur en jeugd kan waardevol zijn, maar in het nu er mee om kunnen gaan is veel relevanter. Britt gaat lezen, gaat mensen interviewen, gaat de diepte in en spiegelt alle opgedane inzichten aan zichzelf. Klopt dit bij mij, herken ik dit? Uit haar onderzoek komen tien kenmerken van perfectionisme naar voren, die zij als meest relevant aanmerkt. Ze schrijft de kenmerken op post-its en plakt ze door haar hele huis om hier telkens verder over na te denken.

Britt ziet er prachtig uit. Ontwerpt, maakt en draagt haar eigen kleding en doet dit heel nauwkeurig. Schetsen, patronen tekenen, afspelden etc. Heel graag zou zij eens intuïtief naaien, gewoon de schaar in de stof zetten en kleding maken. Ze besluit bij alle tien de kenmerken een kledingstuk te ontwerpen. Het maken zonder patroon, het 'zomaar' knippen en elkaar naaien is al een overwinning op zich. Ze besluit een fotoboek te maken. Locatie voor de fotoshoot wordt een speeltuin, omdat de spelende mens het tegenovergestelde lijkt te zijn van de perfectionist.

De eindpresentatie van Britt is perfect. Ze toont haar fotoboek, waarbij ze de 10 kenmerken van perfectionisme heeft verbeeld in foto's en teksten. Op het blad 'Veronderstelde arrogantie' staat zij bovenaan een glijbaan in een lange satijnen jurk. De foto is van onderaf genomen, prachtig. Bij ieder kenmerk staat een korte toelichting, een tekst of een gedicht.

Ze heeft ook kleding meegenomen. Met een diepe zucht tilt ze de onderrand van haar jasje op: en moet je zien, niet omgezoomd!

In haar dossier beschrijft ze het proces en de impact, de soms pijnlijke gesprekken met haar omgeving en de dappere keuzes die ze gedurende dit project gemaakt heeft. Indrukwekkend!

Lef

Esther, student PTH (studie voor docent bouwtechniek), vroeg zich af of zij op bijstandsniveau zou kunnen leven. Het leven van samenlevende studenten is kennelijk rijker. Samen met haar vriend besloot zij dit een maand te doen. Als voorbereiding op deze maand zocht ze uit wat het budget zou zijn, wat besparingsmogelijkheden zouden kunnen zijn en ging ze in gesprek met mensen in de bijstand en mensen die gebruik maken van de Voedselbank. Op een weblog hield ze haar proces bij. Douchen werd beperkt, met timer, maar ook niet meer dagelijks. Computergebruik: zoveel mogelijk op de opleiding, maximaal een uur per dag thuis. Het voedselpatroon werd aangepast: aanbiedingen, voor meerdere dagen koken. Maar er waren ook lastigere zaken: een sollicitatiegesprek waarbij de reiskosten flink opliepen en eigenlijk nieuwe kleding wenselijk zou zijn. Een bewust gepland low-budget feestje, waarbij veel vrienden kwamen. En telkens weken Esther en haar vriend niet af van het budget. Het werd een sport om zo zuinig mogelijk aan te doen, te genieten van meevallers. Maar ook gefrustreerd te raken van onverwachte tegenvallers. Er ontstonden irritaties omdat ze erg beseften wat ze misten qua luxe. Esther heeft meegeholpen bij de voedselbank en indringende gesprekken gevoerd met mensen. Ze bemerkte dat ze veel vooroordelen had en schrok van het feit hoe mensen ongewild en onbedoeld in de schulden konden raken.

Het eindproduct van Esther is een gedrukt boek, waarin haar weblog, bonnetjes en foto's een mooie plek hebben gekregen. In haar

dossier laat ze zien hoe veel impact dit project op haar denken en handelen heeft gehad. 'Ik weet dat ik het zou kunnen, dat is een geruststelling', schrijft ze, 'maar wij hadden een einddatum.

Het gevoel dat je niet weet of en hoe je eruit komt is vreselijk. En ik weet dat het je veel makkelijker kan overkomen dan je zelf denkt. Het is lang niet altijd eigen schuld'.

De feiten:

De afgelopen 5 jaar hebben groepen studenten van zeer uiteenlopende HBO instituten de minor Persoonlijke en Professionele Ontwikkeling gevolgd op Fontys Pabo Eindhoven en Tilburg. Via de domeinen Meerstemmige Zelf, Mensbeelden, Cultuur en Communicatie werden de studenten aan het denken gezet over zichzelf. Het grootste deel van de minor bestaat uit een praktijkgedeelte, waarin de studenten worden uitgedaagd aan de slag te gaan met iets wat ze altijd al hadden willen doen, of een kant van zichzelf te verkennen die ze nauwelijks kennen, Of de confrontatie met een allergie aan te gaan.

Uitdagingen

De projecten die het meeste opgeleverd hebben, zijn die van de studenten die echt in de spiegel durfden te kijken. Dat is niet vanzelfsprekend. De kleuring van de opleidingen was zichtbaar in het student- en leergedrag. In de minor zaten studenten van Social Studies, Pedagogiek, Personeel en Arbeid, Hogeschool van de Kunsten, Docenten Bouwtechniek, Pedagogische Technische Hogeschool, Management, Economie en Recht. Een groot deel van de studenten was gericht op het aantonen van competenties, het afvinken van verplichte onderdelen. Product- in plaats van procesgericht. Voor ons als docenten van de minor was dit een boeiende, zeer pittige uitdaging. Zoveel verschillende beginsituaties, zoveel verschillende leervragen, maar ook een domein wat wij vooral in ons eigen vakgebied ontwikkeld hebben. Vanzelfsprekendheden werden door de inzichten uit andere beroepsgroepen onderuit gehaald en zo kwamen we steeds meer tot de universele kern van wat we wilden overbrengen.

Op het einde van het schooljaar kijken we terug op intensieve leerprocessen, prachtige eindproducten, en stevige, boeiende dossiers. Maar vooral op ondernemende studenten die een bijzonder contract met ons en zichzelf zijn aangegaan en het lef hadden buiten gebaande paden te gaan wandelen.

En de docent in mij is ook tevreden. Een goede opkomst bij de lessen, weliswaar door de aanwezigheidsverplichting, maar toch. Een door studenten georganiseerde excursie en een kritische filmochtend. Slechts één student, van de 28, is definitief afgehaakt. 70% van de groep heeft het binnen 1 jaar afgerond en een klein deel moet nog wat onderdelen in het nieuwe jaar afronden.

Wilma van Esch

Coördinator en mede-ontwikkelaar Minor Persoonlijke en Professionele Ontwikkeling
Fontys Pabo Eindhoven / Tilburg